

Resmi Söylem, İktidar ve Gazze Eylemlerinin Normu

Mücahit GÜLTEKİN, 4 Haziran 2025

<https://islamianaliz.com/makale/25166774/mucahit-gultekin/resmi-soylem-iktidar-ve-gazze-eylemlerinin-normu>

Aksa Tufanı sürecinde Türkiye’de yapılan eylemler çarpıcı bir gerçekliği ortaya koydu: Ulusal ölçekte örgütlenmiş dindar STK’lar, Türkiye’nin İsrail’le olan ilişkisini sorgulamak ve hükümete yönelik gerekli baskı mecralarını oluşturmak konusunda başarısız oldular. Şüphesiz, bu STK’lar ve kanaat önderleri İsrail’e karşı Filistin’in yanında olduklarını gösteren yüksek katılımlı eylemler yaptılar. Filistin’i duygu dolu ifadelerle desteklerken, İsrail’i en sert şekilde lanetlediler. Ne var ki İsrail’e ABD, İngiltere, Almanya gibi ülkelerin verdiği desteği her fırsatta gündeme getiren ve Batı’yı “iki yüzlü” olmakla, “çifte standart” uygulamakla suçlayan bu STK’lar ve kanaat önderleri, Türkiye’nin İsrail’le ilişkilerini görmezden geldiler. Dahası bu ilişkiye odaklanan, küçük grupların eylemlerine karşı mesafeli ve eleştirel bir duruş gösterdiler. Bu yazıda bunun arkasında yatan bazı dinamikleri kısaca ele almak istiyorum.

Nostalji, Umut ve Büyük Filistin Mitingi: Kardan Aydınlık Bir Sabah Gelecek mi?

İktidar 28 Ekim 2023 tarihinde “Büyük Filistin Mitingi” adıyla 1 milyonu aşkın kişinin katıldığı bir gösteri düzenledi. Eylemin düzenlendiği tarihte el-Ehli Hastanesi katliamı yaşanmış, Gazze’nin üzerine binlerce ton bomba atılmıştı. Dolayısıyla eylem, toplumsal duyarlılığın tavan yaptığı bir psikolojik atmosferde gerçekleştirilmişti. Hem eylem alanındaki yüz binler hem de konuşmayı ekranlardan izleyen milyonlar Cumhurbaşkanı’nın ne söyleyeceğine kilitlenmişti.

Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti, HÜDA-PAR ve MHP Genel Başkanlarının da katıldığı mitingde Erdoğan yaklaşık 40 dakika süren bir konuşma yaptı. Cumhurbaşkanı sahneye çıkarken İslami camianın yakından bildiği “Bir Sabah Gelecek Kardan Aydınlık” marşı çaldı. Bu marşla kitlelere, aydınlık bir sabahın geleceğine dair umut veriliyor ama “bunu hemen beklemeyin!” hatırlatması da yapılıyordu.

“Umut söylemi” dindar/muhafazakâr duruşun karakteristik özelliklerini anlamak açısından ayrıcalıklı bir yer taşır. Genellikle bu söyleme “geçmişe duyulan özlem” eşlik eder. “Mazi” ve “âti” kavramları hem umudu hem de bu umudun kaynağını yansıtan kodlar olarak karşımıza çıkar. Aslında umut söylemi, bir gelecek tasavvurundan daha çok nostaljik bir hayıflanmayı ifade eder: Dün kaybedilmiş olan yarın bulunacaktır. Gelecek geçmişte yaşanmıştır. Umut geçmiştedir.

Yahya Kemal’in meşhur: “Ne harabiyim ne harabatıyım/Kökü mazide olan atiyim.” mısraları bu hayıflanmanın simgesi olmuştur. Mazi, “muazzez ve muzaffer” bir geçmiş; ati ise yine eski günlerin tekrar geri döneceği muhayyel bir zamanı işaret eder. Fakat maziden neyin kastedildiği açık olmadığı gibi, atinin de nasıl vücut bulacağı belirsizdir.

Mazi; bir “tezekkür/hatırlama” konusu değil, bir nostalji konusudur. Fransızca “eskiye duyulan özlem” anlamına gelen nostalji geçmişini hatırlamak değil, geçmişini “çarpıtarak ve yanlış” bir şekilde hatırlamaktır. Nostaljide “seçici bir hatırlama” söz konusudur. Tarihin “bize kendimizi iyi hissettirecek” yanlarının alınmasıdır. Nostaljik tasavvur gerçekliğin bir kısmının yok sayıldığı, bir kısmının çarpıtıldığı, bir kısmının da yorumla düzeltildiği imgesel bir anlatıdır.

Nitekim şu soru ortadadır: Maziye kim temsil etmektedir: Dört Halife Dönemi mi? Emevi Hanedanlığı mı, Abbasi Hanedanlığı mı, Selçuklu mu, Osmanlı Hanedanlığı mı? Bu mazinin içinde Cemel, Siffin, Nehrevan, Kerbela, Mihne olayları, İmam-ı Azam Ebu Hanife gibi alimlerin öldürülmesi, Fatih’in “siyaseten kardeş katli” ve benzerleri de var mı? Geleceği kuracak olan kökler mazinin ne tarafından besleniyor? Dahası mazi; bir ırkı mı, bir mezhebi mi, bir ümmeti mi temsil ediyor? Köklerimiz mazinin ne tarafında?

Bu soru ve sorgulamalardan münezzehe bir “aydınlık sabah” tasavvuru sürgit devam etmektedir. Bu tasavvur ilginç bir şekilde reel politiğin sert gerçeklikleri karşısından boyun eğmenin “yatıştırıcısı” ve “meşrulaştırıcısı” olarak da işlev görmektedir. “Nostaljik bir geçmiş ve muhayyel bir gelecek” arasında salınan dindar/muhafazakâr zihin “mistik bir umuda” tutunmakta; bu umut sorumluluk almamanın, riske girmemenin ve pragmatizmin psikolojik zeminini de oluşturmaktadır. Erdoğan’ın o gün yaptığı konuşma geçmiş ve gelecek arasında gidip gelmenin ama aksiyon almaya gelince “reel politikale” hareket etmenin pek çok örneğinden biri olarak tarihe geçmiştir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Konuşması ve Gazze Eylemlerinin Normu

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın marşın kitlede var ettiği duygusal atmosfer eşliğinde yaptığı konuşma, sonrasında yapılacak eylemlerin normunu ve sınırlarını belirleme açısından kritik vurgular taşıyordu. Erdoğan konuşmasının başında Anadolu Selçuklu devletinden Osmanlı’ya kadar olan Türk devletlerini andıktan sonra “ezan” ve “bayrak” vurgusu yaptı. Erdoğan, Mehmet Akif’in “Bir zamanlar bizde millet, hem nasıl milletmişiz/Gelmişiz dünyaya millet, milliyet nedir öğretmişiz” dizeleriyle kolektif hafızanın nostaljik ayarlarını da yaptıktan sonra HAMAS’ı “iç politika” bağlamında anarak ülkemizdeki kimi siyasetçilerin tutumunu eleştirmiştir. Politik mesajını da verdikten sonra, ilerleyen kısımlarda şiirler ve aforizmalarla kitlenin duygularına ve umutlarına tercüman olan Erdoğan’ın konuşmasının son kısımları “gerçeklikle kurduğu ilişki” açısından ayrıca önem taşır. Artık “romantizm” bitmiş, sıra reel tutumun nasıl şekilleneceğine dair duruşun gösterilmesine sıra gelmiştir. Konuşmanın bu bölümünde kitlenin romantizm stoklarını yeterince dolduran Erdoğan’ın söyledikleri kitleler tarafından acaba duyulmuş mudur? Duyulduysa da nasıl yorumlanmıştı?

Erdoğan öncelikle İsrail’in “kendini savunma hakkını” eleştirel bir cümlemin içine koyarak, incelikle kabul eder: “Elbette her ülkenin kendini savunma hakkı vardır! Tamam da adalet nerede?”.

Daha sonra İsrail'i meşru bir devlet olarak tanıyan Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi pozisyonu deklare eder. Bu deklarasyon, uluslararası toplumun 80 yıldır tekrar ettiği "barış" ve "iki devletli çözüm" duruşuna göndermede bulunur. İsrail'e "adil bir barış" teklif eder:

"Geçtiğimiz günlerde İsrail yönetimine yaptığım çağırımı burada bir kez daha ifade ediyorum.... Gelin bugün bize kulak verin. Gelin bugün mazlumlara yardım ulaştırma talebimize, barışı tesis etmek için diyalog kapılarını açma talebimize kulak verin! Gelin bugün kendinizin ve çocuklarınızın geleceği için belki de hayatınızda ilk defa hayırlı bir adım atın. Biz adil bir barışın kaybedeni olmayacağına inanan samimi inancımızla hareket ediyoruz. Muhataplarımızı da aynı anlayış etrafında buluşmaya çağırıyoruz."

Erdoğan'ın bundan sonra söyledikleri Aksa Tufanı'na bakışını yansıtmaları açısından özellikle dikkate değerdir.

"İsrail topraklarındaki sivillere yönelik saldırıları biz de doğru bulmuyoruz bunu her vesile ile ifade ettik. Savaşın bir ahlakı ve hukuku var. Sivilleri hedef almak bu ahlaka ve hukuka sığmaz. İsrail topraklarında kaç sivilin hayatını kaybettiği bile şu ana kadar doğru dürüst açıklanmadı. Ama her ne şekilde olursa olsun hayatını kaybeden her sivil için biz üzüntülüyüz."

Filistin direnişe "ahlak ve hukuk" dersi veren bu ifadeler, aynı zamanda küresel statükonun HAMAS'a yönelttiği ithamlarla da uyumludur. Bu ifadeler, Bülent Arınç'ın 8 Ekim'de Kocaeli Kitap Fuarı'nda söylediklerinin daha incelikli ve dikkatli bir şekilde söylenmiş halidir. Arınç'ın HAMAS'ı hedef alan sözlerini hatırlayalım:

"Her defasında da onlara söylüyorum, yanlışlık şurada; senin ne gücün var? Senin gıdını bile dışarıdan gönderiyoruz, senin teknik aletlerini, ihtiyaçlarını dışarıdan karşılıyoruz. Sen iki tane uydurma füze atıyorsun, İsrail'de sinek vızıltısı gibi geliyor ama onlar diyor ki 'Hamis bize hücum etti', senin başına bomba yağdırıyor. Sana olan oluyor ve onlara haklılık payı kazandırıyor. Niye bunu yapıyorsun? Burada çıkarımız ne bizim? Dinlemiyorlar." Arınç, aynı konuşmada özel görüşmelerinde HAMAS'a "yapmayın!" dediklerini de aktarır.

Erdoğan'ın konuşması, Aksa Tufanı sonrası iktidarın nerede duracağına normunu veriyordu: Bu normu kısaca söyle özetleyebiliriz:

"Filistin'in yanında dur ama Aksa Tufanı'na mesafenin koru. İsrail'in 'yaptıklarının' karşısında dur ama İsrail devletini tanı."

Bu norm, Türkiye'de daha sonra yapılacak Gazze eylemlerinin standardını, sınırlarını, söylemini ve hedefini belirleme açısından belirleyici olmuştur. İktidarın İsrail'le ilişkisini "mazur" hatta "makul" gören perspektif, resmi duruşun bir yansımasıdır. İktidarın "boykot politikası" bu açıdan çarpıcı bir örnek oluşturur. Boykot sorumluluğunu halka veren iktidar kendi sorumluluk alanındaki "petrol", "üsler", "siyasi ilişkiler" gibi konuları

boykot etmeyi anarşist, yıkıcı ve kötü niyetli eylemler olarak etiketlemiştir. İktidar güçleri (hükümet, medya, troller vs) kitlelerin romantizm stoklarını “ariel almama, Starbucks’a gitmeme, kahve ve kola dökme” gibi kabul edilebilecek sınırlar içinde tüketmesine izin verirken, bu ürünlere “ruhsat” verenleri protesto edenlere psikolojik ve fiziksel “baskı” politikası uygulamıştır.

Sonuç

Aksa Tufanı, Türkiye’deki “Filistin davamız” söyleminin sınırlarını test etme açısından önemli bir deneyim olmuştur. Devletin Filistin politikası, 1945’ten sonra tercih ettiği siyasal kampla uyumlu bir şekilde ilerlemektedir. Türkiye bu tarihten sonra ABD’yle müttefik olmuş ve 1949’da, İsrail’i bir devlet olarak tanımıştır. Ülkemiz bugün “normalleşme cephesi” olarak isimlendirdiğimiz cephenin öncüsüdür. Romantizm ve hamaset bu gerçekliğe çarpmaktadır.

Fakat asıl tehlike, AK Parti iktidarıyla birlikte dindar kitlelerin Filistin davası ile devletin Filistin politikası arasındaki farkın devlet lehine giderek kapanıyor olmasıdır. Bir buçuk yılı aşkın süredir iktidarın İsrail’le ilişkisine dair dindar/İslami kamuoyundaki “sessizlik” ve “tevil” anlayışı bunun bir işareti olarak görülebilir. Geçmişte İsrail’i tanımayan, İsrail’le ilişkiyi “haram” sayan anlayış giderek bunun rasyonelitesini kurmaya başlayabilir.

Nitekim bazı çevrelerde direnişi “Filistin halkına zarar veren irrasyonel bir yöntem” olarak tanımlayan söylemler devreye sokulmuştur. Gerçekte bu söylem 7 Ekim’in hemen başında ortaya çıkmaya başlamış, kamuya açık olan ve olmayan ortamlarda dillendirilmiştir. Kuşkusuz Gazze’yi yalnız bırakmanın, soykırım devam ederken İsrail’le işbirliğini devam ettirmenin psikolojik yükü tahammül edilemezdir. Bu anlayış, bu yükten kurtulmak için “direnişi suçlama” yolunu tercih etmiştir, edecektir. İsrail’in hedeflediği gerçek zafer budur. İsrail’in hedeflediği gerçek zafer İsrail bayrağının sadece ülke sınırları içinde değil, kitlelerin zihninde ve kalbinde de dalgalanmasıdır.

İsrail sadece direnişi değil, direniş doktrinini de tasfiye etmeyi amaçlamaktadır. Sadece Gazze’nin değil Lübnan’da Hizbullah’ın, Yemen’de Ensarullah’ın acımasızca bombalanmasının sebebi budur. Fakat İsraillilerin ifadesiyle “ahtapotun başı” hala durmaktır. Onlara göre İran’ın işini bitirmeden, bu iş asla bitmeyecektir. Ne var ki, bütün direniş merkezlerini bombalasalar ve bütün direniş önderlerini şehid etseler de direniş doktrinini tasfiye edemezler. Çünkü direniş öğretisinin kaynağı Kur’an, Peygamberlerin mücadelesi ve sirettir. Toprağa düşen her şehid, direnişin mesajını gelecek nesillere taşıyacaktır.